

BOERENZWALUW

JOURNAAL FRIESLAND 2011

Foto ©Fred Visscher

Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) mannetje in de bloei van zijn leven!

Een uitgave van ringer R24 / Jan de Jong uit Joure (Friesland).

Verbonden aan Vogeltrekstation Wageningen (www.vogeltrekstation.nl)

Onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Correspondentie adres ringer; Elias Annes Borgerstraat 66 8501 NG Joure. Tel 0513-414788.

Email j.d.jongringer403@home.nl Blog <http://blog.seniorennet.be/frieslandnatuurnieuws>

Het Copyright van de Fotos in dit Journaal berust bij de fotografen.

Dit is een overzicht van de ring activiteiten van Ringer R24 die in 2011 in Friesland zijn uitgevoerd ten bate van het RAS project Boerenzwaluw van het Vogeltrekstation Wageningen.

Inhoudsopgave.

	Pag.
1. Voorwoord.....	3
2. RAS project Boerenzwaluw.....	4
3. Geringde Boerenzwaluwen in 2011.....	5
4. Waar is geringd in 2011.....	6
4.1.Goingarijp.....	6-7
4.2.Skarl.....	7
4.3.Terwispel.....	8-10
4.4.Warga.....	10-12
4.5.Kortehemmen.....	12-13
4.6.Ureterp.....	13
5. Het aanbrengen van loggers.....	13-16
6. Meldingen uit de provincie.....	16-17
7. Aankomst Boerenzwaluwen op broedplek.....	17-18
8. Sponsorplan.....	18-19
9. Dankwoord.....	19-20
10. Slot.....	20

Foto © Cees Struijk

Jonge Boerenzwaluwen (gele mondhoek en korte staart) met zilverwitte borst wachten op voedsel.

1. Voorwoord.

Al enkele jaren geleden had ik het idee om een speciaal Boerenzwaluw Journaal te schrijven. In de eerste jaren van mijn Boerenzwaluw onderzoek (1992) maakte ik al kleine jaarverslagen die dan als overzicht dienden voor de eigenaren van boerderijen en schuren waar ik zwaluwen ringde, sommigen kunnen zich dit misschien nog wel herinneren. Door het reguliere werk en de drukte met veel projecten was dat er helaas nooit van gekomen, doch nu ik vanaf 1 augustus 2011 met prepensioen ben heb ik meer tijd om aan deze klus te beginnen. Na bijna 46 jaar maak ik geen gouden trouw- en verlovingsringen meer maar ben ik nu meer bezig gaan houden met vogelringen(het blijft bij ringen) en het onderzoek wat daarmee uitgevoerd wordt.

In dit eerste Journaal Boerenzwaluw van Friese bodem ga ik me voorlopig beperken tot wat er in 2011 zoal gevangen en geringd is door mij in menig schuur of stal met wat algemene informatie. Het ringonderzoek naar Boerenzwaluwen heeft dit jaar een nieuwe dimensie gekregen, dit jaar zijn er in Friesland voor het eerst Boerenzwaluwen van Geolokators (loggers) voorzien. Dit is een nieuwe vorm van onderzoek dat in Nederland voor het eerst wordt uitgevoerd bij Boerenzwaluwen en mede mogelijk is gemaakt door Vogelbescherming Nederland die een groot deel van de kosten op zich heeft genomen. We willen graag weten waar in Afrika nu precies onze Boerenzwaluwen overwinteren en wat hun mogelijke trekroutes zijn daarheen. Natuurlijk hebben we voor het aanbrengen van deze loggers eerst een soort certificering moeten doorlopen voordat we met het “loggen” van Boerenzwaluwen konden beginnen. Verderop in dit verslag meer over het aanbrengen van deze loggers en waar ze door ons zijn aangebracht in Friesland.

Verder zouden we graag van veel meer belangstellende informatie ontvangen over de aanwezigheid van Boerenzwaluwen in schuren of stallen. Op sommige plekken neemt het aantal broedvogels plotseling toe en op andere plekken verdwijnen ze in rap tempo. Ook de aankomst en vertrekdata van onze gevederde vrienden blijven belangrijke gegevens om te weten. Soms keren de eersten al eind maart terug op hun nest en beginnen al snel met het leggen van de 1^e eieren.

Foto © Peter Das, Hardegarijp.

De geloggerde Boerenzwaluw man heeft het “rugzakje met nummer” keurig op de rug en kan weer losgelaten worden.

2.RAS Project Boerenzwaluw.

Boerenzwaluwen zijn de boodschappers van de lente en zijn met hun sierlijke vluchten prachtig om te zien. Bovendien zijn ze altijd in de buurt van menselijke bewoning te vinden. Helaas gaat het niet goed met de Boerenzwaluw. De Boerenzwaluw staat als 'gevoelig' op de Rode Lijst door een afname van 50-75% in de afgelopen 40 jaar. Hoe dat precies komt en welke maatregelen effectief zijn om daar verandering in te brengen is nog onvolledig bekend. Vogelbescherming Nederland en SOVON Vogelonderzoek hebben daarom 2011 uitgeroepen tot het jaar van de Boerenzwaluw. Vogelringers, als vrijwillige onderzoekers van het Vogeltrekstation Wageningen, zijn al jaren bezig om zoveel mogelijk te weten te komen over de toe of afname van de soort in ons land. Het aantal Boerenzwaluwen vertoont de laatste decennia een geleidelijke, doch gestage afname. De oorzaken moeten onder anderen wellicht gezocht worden in de veranderingen op agrarisch gebied, waarbij kleinschaligheid en diversiteit veranderd in grootschaligheid en bio-industrie. Kleine boerenbedrijven met veel schuren maken plaats voor grote boerderijen met enkele enorme bijgebouwen zoals serrestallen en moderne ligboxen. De huisvesting van zwaluwen verandert daardoor enorm. Maar ook van de overwintergebieden en de omstandigheden daar weten we nog maar zeer weinig.

Een RAS databank voor bescherming.

Ofschoon de terugmeldingen van geringde vogels al goede inlichtingen verschaffen over de overleving van een groot aantal vogelsoorten zijn er nog altijd belangrijke soorten en gebieden waar het Vogeltrekstation Wageningen niet voldoende gegevens bezit. Het RAS project is in het leven geroepen om deze gaten op te vullen. Kennis van de overlevingskansen van vogels is van essentieel belang voor doeltreffende beschermingsmaatregelen. Het ringwerk voor het RAS project vindt vooral plaats gedurende het broedseizoen, en richt zich in de eerste plaats op de volwassen broedvogels. Daarnaast worden dikwijls ook de jonge vogels (in het nest) geringd, omdat een deel van deze vogels later als broedvogel terug kan keren naar hetzelfde gebied. De terugvangsten of waarnemingen van vogels, die in vorige jaren zijn geringd, kunnen worden gebruikt om de overlevingskansen te berekenen. Een hoge graad van plaatstrouw bij broedende adulte vogels maakt het vergaren van ring- en terugvangstgegevens tot een efficiënt middel om de overlevingskansen van adulte vogels te meten en te volgen. Het project is zo eenvoudig en flexibel mogelijk ontworpen zodat het kan worden aangepast aan de specifieke kenmerken van de soort die wordt gevolgd.

Onderzoek noodzakelijk.

Natte polders, met een grote verscheidenheid aan planten en insecten, veranderen in goed bemalen groene vlakten waarin de grasproductie voor het vee voorop staat. Een insecteneter als de Boerenzwaluw ondervindt daarvan direct de nadelige gevolgen door afname van voedselvariatie. Aan de andere kant neemt het aantal broedparen van Boerenzwaluwen in kleine schuurtjes steeds meer toe door clustering als er veel vee in staat. In Friesland zien we de laatste 10 jaar steeds meer clustering optreden van Boerenzwaluwen in oude schuren waar GEEN Kerkuil in broedt. In de oude boerenschuren huisvesten zich in Friesland steeds vaker Kerkuilen een soort waar de Boerenzwaluw bang voor is. Soms nestelen de Boerenzwaluwen in garages (o.a. Goingarip) waar tot wel 17 paar bijeen broeden omdat de omliggende boerderijen al "bezet" zijn door Kerkuilen. Op sommige plekken verwisselen de Boerenzwaluwen hun broedplek dan uit de oude schuur met de nieuw geplaatste serrestallen of grote ligboxen die vaak naast of bij de oude boerderij zijn gebouwd, de kleine schuren zijn immers te klein geworden voor de toegenomen veebezetting, in deze nieuwe stallen echter kan de Kerkuil in en uit vliegen zodat de Boerenzwaluwen op den duur daar niet veilig meer zijn. Het komt ook regelmatig voor dat er in deze nieuwe serrestallen predatie voorkomt omdat Eksters, Sperwers en Gaaien gemakkelijk naar binnen kunnen vliegen en de nesten plunderen. Ook huiskatten, Bruine ratten en Steenmarters kunnen veel schade aanrichten. Vandaar ook dat er onderzoek nodig is.

Dit RAS project is opgezet om te ontdekken waar zich in Nederland de goede en minder goede broedgebieden bevinden en hoe daar de overleving, reproductie en bestand toe of afname verloopt. De belangrijkste vragen waarop getracht wordt een antwoord te vinden zijn:

- is er verschil in reproductie in de diverse regio's en habitat.
- is er verschil in overleving in de diverse regio's en habitat.
- hoe groot is het jaarlijkse toe- of afname van het aantal broedparen in de diverse regio's.
- waar bevinden zich gezonde, waar afnemende populaties.
- hoe is de dispersie van de jonge vogels.
- hoe groot is de plaatstrouw in de diverse regio's.

Wil je meehelpen aan het vergaren van goede veldgegevens dan is opgave van onder anderen het aantal broedparen in schuur of stal een welkome aanvulling. Alleen het aantal aanwezige nesten tellen is niet voldoende, daar veel vogels meerdere nesten maken. Tellingen van bepaalde gebieden waar veel Boerenzwaluwen broeden zijn nodig. Soms broeden ze op uiteenlopende plekken, in oude klompenhokken tot massaal onder een brug. Oude gegevens van vroeger jaren zijn welkom, vooral over het voorkomen van broedparen en de opkomst van Kerkuilen in schuren maar ook over de aankomst van de eerste Boerenzwaluwen elk jaar weer in de schuren. Veel informatie blijkt er in de loop der jaren verzameld te zijn doch weinig daarvan bereikt ons.

3.Geringde Boerenzwaluwen in 2011.

In Tabel 1 geef ik een opsomming van de aantallen Boerenzwaluwen die in 2011 nieuw geringd zijn. Naast de volwassen Boerenzwaluwen zijn er ook meerdere nestjongen geringd. Vooral op plekken waar deze gemakkelijk te benaderen zijn in stal of schuur. In 2011 is er voor het eerst in Terwispel bij Venema afgezien om nestjongen te ringen daar er een Steenmarter actief was geweest, er moet eerst maar weer wat rust in de schuur terug komen. Er zijn inmiddels maatregelen getroffen zodat de Steenmarter niet meer binnen kan komen. Ook zijn er plekken waar in 2011 voor het eerst is geringd, o.a. in Kortehemmen en Ureterp. Beide lokaties hebben een zeer hoge broedbezetting en worden meegenomen in het onderzoek.

plaats	naam	m	v	onbekend		pullus	totaal
		na1kj	na1kj	na1kj	1kj	totaal	geringd
Goingarijp	Bloemers	6	7	0	1	67	81
Skarl	Smid	15	14	0	0	35	64
Terwispel	Venema	4	12	0	36	0	52
Terwispel	Wagenaar	3	4	1	0	30	38
Terwispel	Jager	14	14	0	9	34	71
Warga	Talsma	12	18	0	0	164	194
Warga	de Boer	0	0	0	0	62	62
Kortehemmen	Van der Wal	17	10	1		32	60
Ureterp	de Wrede	16	10	6	0	0	32
totaal		87	89	8	46	424	654

Tabel 1. Aantal nieuw geringde Boerenzwaluwen per lokatie.

4. Waar is geringd in 2011.

4.1. Goingarijp I. Bloemers.

Bij de logeerboerderij van I. Bloemers (Bloemenstee) zitten al jaren Boerenzwaluwen te broeden in een garage naast de woonboerderij. Zeker een 17 tal broedparen hebben daar hun nestjes gemaakt op en aan de balken. De vogels komen binnen door een smalle spleet die gemaakt is in de achterdeur. Deze sleuf is speciaal voor de zwaluwen aangebracht omdat enkele jaren terug een Kerkuil een ware ravage had aangericht doordat deze door de open achterdeur gemakkelijk naar binnen kon vliegen en een deel van de oude en jonge vogels meenam voor zijn jongen. Links en rechts van de logeerboerderij zitten Kerkuilen in de boerderijen en omdat daar een nestkist is geplaatst vluchten ze naar de burens. De Boerenzwaluwen clusteren zich dus nu in deze garage omdat ze stellig geen veilige plek meer in de boerderijen konden vinden, althans daar onder veel minder gunstig omstandigheden hun jongen groot kunnen brengen. Dit zogenaamde clusteren komt de laatste jaren veel meer voor en vormt samen met een andere nieuwe ontwikkeling in de veeteelt voor een grote bedreiging voor de Boerenzwaluw stand.

Foto © Jan de Jong, Joure

Aan de achterzijde van de garage is een smalle invliegsleuf aangebracht voor de Boerenzwaluwen waar ze dankbaar gebruik van maken.

In totaal zijn er in 2011 81 Boerenzwaluwen geringd (zie tabel 1) bij de logeerboerderij Bloemenstee. Van de 17 terugmeldingen/terugvangsten zijn er 5 vogels die in voorgaande jaren (1 in 2009 en 4 in 2010) op dezelfde lokatie zijn geringd. Maar liefst 9 jonge vogels werden er dit jaar dood gevonden. Acht nestjongen werd dood in de garage gevonden en Mevr. Bloemers vond voor Bloemenstee ook nog een 1 kalenderjaar dood op de weg. Op 13 september waren de zwaluwen verdwenen uit de garage. Enkele nesten met eieren achterlatend! Door de natte regenachtige zomer zijn dit jaar veel legsels verloren gegaan.

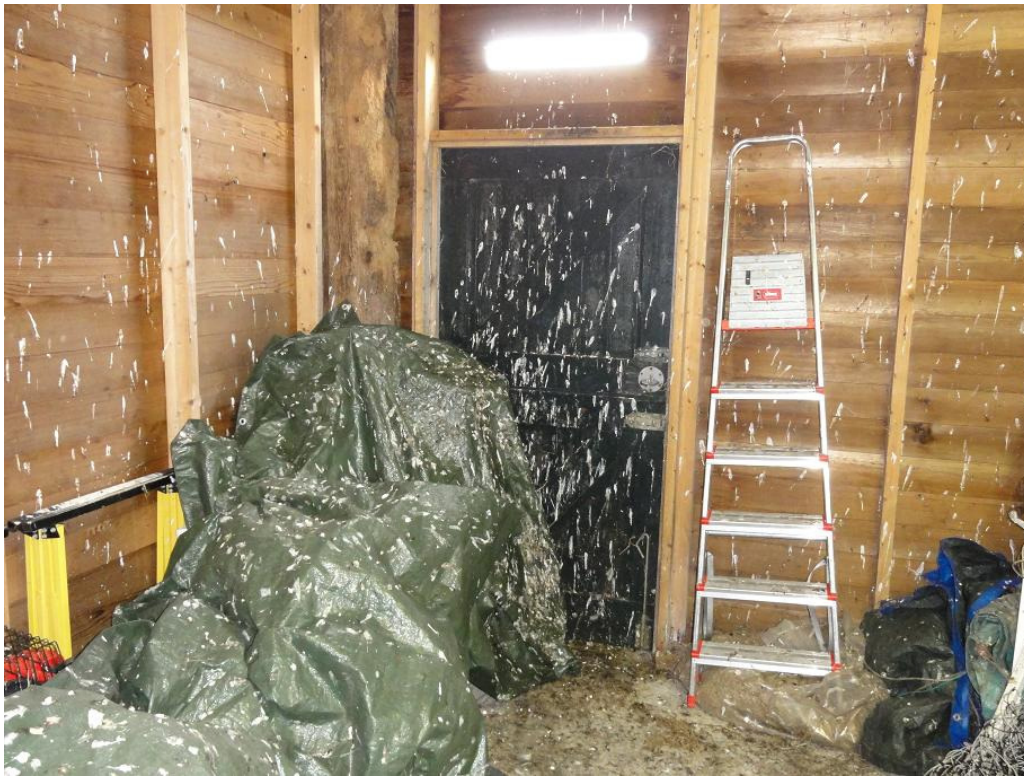

Foto ©Jan de Jong, Joure

Boerenzwaluwen maken er soms een troep van in de garage bij Bloemenstee, de voorwerpen moeten echt wel met een dekkleed beschermd worden. Na het broedseizoen wordt de garage weer gereinigd.

4.2. Skarl B.Smid.

In 2011 is er in Skarl door de drukke activiteiten elders maar een keer geringd en wel op 11 juni. Toch zijn er behoorlijk wat jonge en oude vogels geringd. Naast de 35 nestjongen zijn er ook nog 29 volwassen Boerenzwaluwen geringd (15 mannetjes en 14 vrouwtjes). Van de nestjongen waren er 5 nesten met 5 pulli, 2 nesten met 4 pulli en 1 nest met drie grote pulli waarvan er maar 2 geringd konden worden de derde vloog al weg van het nest!

Er werden in totaal 6 Boerenzwaluwen aangetroffen met ringen, vijf mannetjes en 1 vrouwtje.

AJ.85980 is op 10 juni 2009 geringd als man na1kj in zelfde schuur.

AS.56872 is op 31 augustus 2010 geringd als – na1kj in zelfde schuur.

AS.56876 is op 31 augustus 2010 geringd als man na1kj in zelfde schuur

AS.56879 is op 31 augustus 2010 geringd als man na1kj in zelfde schuur.

Twee vogels droegen andere ringen;

AR.51706 is op 8 september 2009 geringd te Oldebroek, Gelderland, als 1kj.

AJ.61772 is op 30 augustus 2006 geringd te Korte Waarden, Veluwemeer bij Elburg, als 1kj.

Verder werden er nog een 15 tal Huismus, 8 Ringmus en 6 Spreeuwen geringd als bijvangst.

In 2 ligboxen zitten erg veel Boerenzwaluwen dicht opeen. De vogels zijn slim en reageerden soms zo snel dat ze vlak voor het net in de lucht stopten en rechtsonker maakten tijdens ons onderzoek.

Komend jaar hoop ik meer aandacht te schenken aan deze enigszins geïsoleerde broedplek omdat Skarl midden in een weilandengebied aan de IJsselmeerkust ligt.

4.3.1. Terwispel A.Venema

Bij Appie Venema aan de Mouwewei ringden we dit jaar beduidend minder vogels in de schuur omdat daar een Steenmarter actief is geweest in de schuur en het schapenhok. De meer dan 40 broedparen zijn flink ingekrompen en een groot deel ervan is helaas vertrokken. Hopelijk hebben ze een plekje in de omgeving gevonden. De Steenmarter heeft bij zijn bezoek aan diverse nesten waarschijnlijk ook veel oudere vogels en legsels met grote jongen gepakt en opgegeten.

Foto © Peter Das, Hardegarijp
Appie Venema bij het net met Boerenzwaluwen.

Van de meer dan 40 broedparen bleven er maar een 15 tal over. Op 1 juli hebben we nadat we wisten dat de Steenmarter niet meer in de schuur kwam vier volwassen mannetjes Boerenzwaluw voorzien van loggers. Peter Das en Bareld Storm van de Vogelringgroep Bergumermeer en Oebele Dijk van de Ringgroep Menork waren bij dit loggeren aanwezig voor assistentie. Dat laatste is beslist nodig omdat het zelfstandig aanbrengen van deze “kleine rugzakjes” die bij de vogel in een tuigje op de rug worden aangebracht een secuur werkje is.

Foto ©Peter Das, Hardegarijp.
Oebele Dijk en Jan de Jong bezig met het loggeren van een Boerenzwaluw. Een precies werkje wat in teamverband gedaan moet worden.

4.3.2. Terwispel.Sj.Wagenaar

Bij Sjoerd Wagenaar zitten de Boerenzwaluwen in de veestal en de schuur. Van predatie was dit jaar geen sprake. In de hooischuur zitten zeker 3 a 4 broedparen evenals in de veestal. Een paartje Witte Kwikstaart broedde in een tractor, alle jongen vloog uit. In een van de nesten met kleine jonge Boerenzwaluwen vonden we een achterblijver in de groei. Dit jong leek zeker drie dagen jonger doch bleek qua veergroei even ver te zijn als zijn nestgenoten. Een mini zwalwtje dus. Hopelijk zien we de vogel volgend jaar weer terug. Een keer eerder ringde ik een "mini" zwaluw in Haskerhorne bij Nico Boersma in de 90 er jaren. Helaas is nadien toen van die vogel niks meer gehoord.

4.3.3. Terwispel K. Jager.

Dit jaar is er bij Kees en Afke Jager aan de Streek voor het eerst Boerenzwaluwen geringd. De vogels hebben hun nesten in een hok naast de woning, zowel de jongen als de oude vogels konden gemakkelijk gevangen en geringd worden. In totaal zeker een 14 a 15 paar volwassen vogels voorzien van pootringen. Een oude vogel droeg al een ring, deze bleek afkomstig uit de schuur van Sjoerd Wagenaar en als volwassen mannetje geringd op 15 juli 2010. Deze vogel die opvallend bruin was is gefotografeerd en behoort tot een kleurvariant van Hirundo rustica rustica n.l. de ('boissonneauti'-variant) zo werd me door Kees Roselaar van Naturalis in Leiden meegedeeld. Deze roodbruine onderzijde bij de Hirundo rustica rustica heb ik in Friesland wel vaker aangetroffen bij volwassen vogels (vaak bij mannetjes), zij het dan in verschillende fases, doch m.i. nooit hoger dan score 3 volgens het Handboek Birds of the Western Palearctic (BWP)deel 5, 1988 blz.272 rechts onder.

Deze scores volgens het Handboek zijn;

0. Virtually white.
1. dingy-white or cream-white.
2. Cream or cream-pink.
3. Pinkish cream-buff with rusty tinged under tail-coverts
4. rufous-buff, like Hirundo rustica transitiva
5. rufous-chestnut, like Hirundo rustica savignii and Hirundo rustica tyleri

Foto © Jan de Jong, Joure
Kleurvariant ("boissonneauti") Boerenzwaluw man gevangen in Terwispel.

Kees Roselaar van NCB Naturalis schreef me onlangs;

Occasional birds have a rufous-cinnamon belly (the '*boissonneauti*' variant) and birds like these are either inseparable from *transitiva* or are paler rufous to cream towards vent and under tail-coverts; the proportion of the population which shows rufous underparts increase towards the Middle East, but some '*boissonneauti*' occur north to C & N Europe.

Dus letten we volgend jaar hierop.

Boerenzwaluwen worden naar het oosten toe gemiddeld steeds witter op borst en vogels naar het zuiden toe veel meer roestbruiner. Het is interessant na te gaan in hoeverre binnen onze Nederlandse broedpopulatie bepaalde kleurvarianten voorkomen. Een onderzoek volgens de scores van het Handboek (0-5) zou hierover duidelijkheid kunnen brengen. Uit mijn persoonlijke ervaring kan ik zeggen dat ik de scores tussen 0 en 3 in Friesland vrij regelmatig heb gezien, doch er niet altijd consequent aantekening van heb gemaakt.

Kees Roselaar van Naturalis in Leiden schreef me op 16 augustus 2011;

Het zou zeker de moeite lonen de variatie van de onderzijde vast te leggen. Alleen, omdat de collecties van Naturalis en ZMA in elkaar geschoven gaan worden is de hele boel even niet toegankelijk. Gisteren kwamen de laatste van de 3000 ZMA-vogeldozen op Naturalis binnen en alles van beide collecties staat nu op een hoge stapel in een hoek in afwachting van de plaatsing van rekken waarvoor de bestelling echter nog niet gedaan is. Ik kan dus even niet de Boerenzwaluwen checken. Volgens mij zijn er geen savignii's in de collectie, wel transitiva's. Ik hoop dat ik onze fotograaf een paar foto's kan laten maken van de onderkant van transitiva en de variatie van rustica als alles weer bereikbaar is.

Groeten en vang ze! Kees Roselaar

4.4. Warga S. Talsma.

In de boerderij van Talsma is het een waar Boerenzwaluwen paradijs qua broedplekken. Zeker meer dan 80 nesten (!) zijn er aanwezig. Soms raak ik de tel wel eens kwijt als ik de nesten op inhoud moet controleren. Meestal zijn niet alle nesten in 1 keer bezet, vaak worden 2^e nesten gemaakt waarin dan vervolg legsels worden geproduceerd. De nesten zitten voor een groot deel in de oude schuur in de woonboerderij. Ook in de nieuwe serrestal zitten enkele paren. Dit jaar is in deze boerderij een zestal Boerenzwaluwen van loggers voorzien. Samen met Peter Das en Bareld Storm hebben we de vogels gevangen en het geschiktste mannetje uitgezocht waarop we een logger via een tuigje hebben vastgemaakt. Tot onze grote schrik waren de zwaluwen bij aankomst niet alle meer in de schuur aanwezig. De oorzaak werd al snel duidelijk! Een kerkuil was de avond tevoren de open schuur binnengevlogen en heeft boven op de hooizolder op de hooiblazer overnacht. Snel de uil gevangen en geringd weer losgelaten en daarna de staldeuren weer open gezet. De Boerenzwaluwen vlogen massaal naar binnen om de jongen die nog aanwezig waren te voeren.

Foto ©Peter Das, Hardegarijp.

Kerkuil geringd weer los in Warga. Vreemd genoeg was dit mijn eerste Kerkuil!

4.4.1. Mts de Boer-Veltman

Dit jaar is van heel veel Boerenwaluw nesten alle nestjongen geringd. Volgend jaar moeten we een groot deel van de volwassen vogels (terug) kunnen vangen en controleren. Hopelijk is de kerkuil dan verdwenen en komen veel Boerenwaluwen weer terug. In de grote ligbox zitten vier paren Boerenwaluwen bij de melkstal en zelfs eentje bovenin de nok bij de melktank. Een Torenvalk paar had een nest in een van de grote loodsen. In de ligbox zitten vaak veel Spreeuwen die in het najaar voedsel zoeken op het voer van het vee. In de schuur werd zelfs dit jaar een nest met jongen van de Merel gevonden in een berghok, deze jongen zijn ook van een ring voorzien. Boven op de zolder blijkt in het najaar een Kerkuil te zitten, de vogel broedt er niet, er zijn enkele ruiveren en wat braakballen gevonden.

Foto ©Jan de Jong, Joure

Kerkuilen broeden graag in de nok van oude boerderijen en op de hooizolders.

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

Op 8 juli vond ik in een oude braakbal een ringetje van een Boerenzwaluw AT.47641, deze bleek op 14 juni 2011 in dezelfde boerderij als nestjong geringd te zijn uit een legsel van 3 jongen van 9 dagen oud. De Kerkuil heeft dit jaar niet in de schuur gebroedt doch er alleen af en toe is hij er op bezoek geweest. In het riet van het dak zat een gat waaraan je kon zien dat hij daar regelmatig achter gekropen was. In sommige perioden als het slecht gaat met het verzamelen van voedsel voor de jongen pakken ze af en toe wel eens een Boerenzwaluw zo blijkt nu ook weer aan de hand van deze vondst. Ik geloof echter niet dat de vogel, die w.s. alleen is, er in 2011 heeft gebroedt, dan hadden er veel meer braakballen moeten liggen. Mogelijk gaat het om dezelfde vogel die ook bij Talsma, op korte afstand, door ons gevangen is en geringd.

4.5. Kortehebben J.van de Wal

Door Anne van der Wal van de Werkgroep Kerkuilen Friesland kreeg ik dit jaar bericht dat er bij J.van der Wal aan de Streek in Kortehebben zeker een 80 tal boerenzwaluwnesten aanwezig zijn in de veestal. Daar het al vrij laat in het seizoen was heb ik de lokatie bezocht en in eerste instantie veel oude en jonge vogels geringd. Heel veel nesten konden gemakkelijk geïnspecteerd worden en heb ze dan ook allemaal een nummer gegeven.

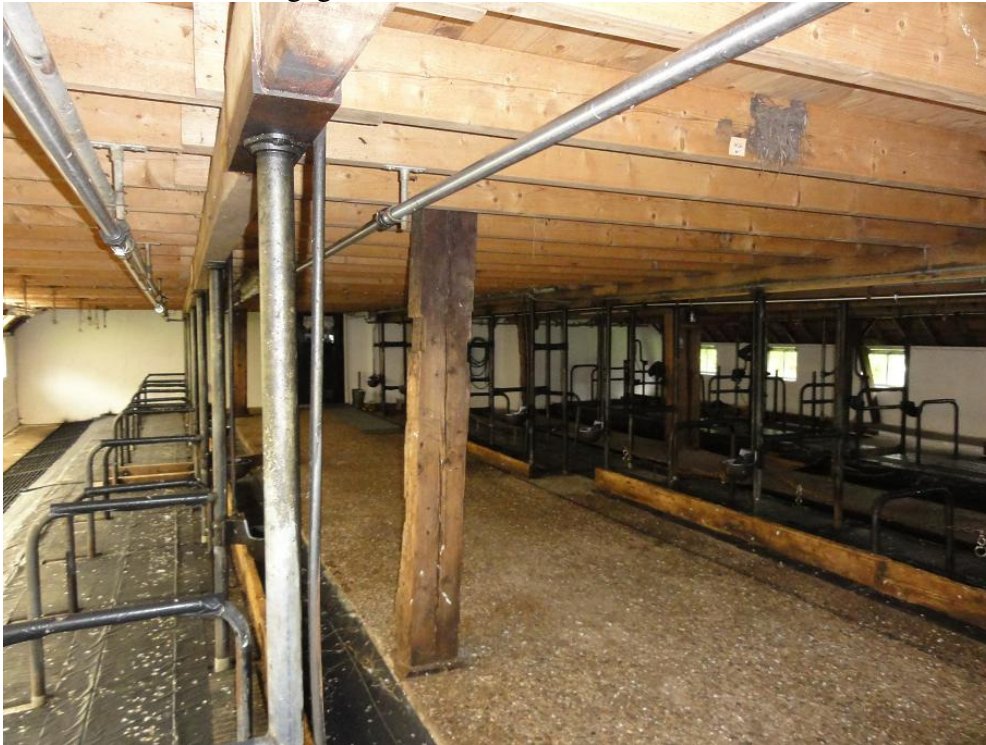

Foto © Jan de Jong, Joure

Lege koeienstal vol met boerenzwaluw nesten bij Fam. Van der Wal in Kortehebben. Op de grond is plastic aangebracht door Mevr. van der Wal om al de mest op te vangen!

Boven in de boerderij is door de Werkgroep Kerkuilen jaren geleden een kerkuilkast geplaatst, dit jaar was er geen broedgeval in de kast geweest. Doch in juli en augustus bleek dat er wel af en toe een kerkuil aanwezig was, dit ontdekten we door de vondst van enkele braakballen en afgeworpen slagpennen in zomer en herfst. Mevr. van der Wal heeft in de schuifdeur van de stallen een speciale beveiliging aangebracht bij het invlieggat tegen katten, omdat deze zo met een sprong zo naar binnen konden wippen, op een morgen had ze ontdekt dat de kat van de burens binnen was in de stal. In het verleden kwam er ook wel eens een Sperwer naar binnen die het op de zwaluwen had gemunt. Elk voorjaar ziet Mevr. van der Wal er weer naar uit als dat de zwaluwen terugkeren.

Foto © Jan de Jong, Joure

Invliegnet in schuifdeur beveiligd tegen katten te Kortehemmen.

4.6 Ureterp A.de Wrede .

In een wat oudere ligbox met veel paardenboxen zitten enorm veel nesten. Via een email reactie van Arend en Jannie de Wrede kwam ik achter deze “kolonie”. Enorm veel vogels broeden op de stalen spanten en het was een af en aanvliegen van oude vogels. Op 18 augustus heb ik tijdens het eerste bezoek aan deze prachtige lokatie 32 oude vogels kunnen vangen, ringen en biometrie verzamelen door de plaatsing van een mistnet voor de schuifdeuren. Het ringen van de jonge vogels in nesten is op deze lokatie eigenlijk ongewenst omdat de renpaarden dan ongetwijfeld onrustig worden. Vandaar ook dat we het volgend jaar zoveel mogelijk oude vogels willen vangen en de conditie willen bepalen. Ik ben uiteraard benieuwd hoeveel van de door mij geringde vogels in 2012 terug zullen worden gevangen.

5. Het aanbrengen van loggers.

In 2011 zijn er in Friesland een 20 tal loggers aangebracht in Friesland, onderdeel van een landelijk onderzoek naar Boerenzwaluwen. In Friesland zijn de loggers aangebracht te Terwispel (Jan de Jong, Oebele Dijk, Peter Das en Bareld Storm), Warga (Jan de Jong, Peter Das en Bareld Storm) en in Langezwaag (Oebele Dijk e.a. van Ringgroep Menork).

Van de landelijke onderzoekers kregen we o.a. de volgende informatie.

Inleiding

Trekvogels brengen een aanzienlijk deel van hun tijd door buiten Nederland. Om bij ons broedende trekvogels optimaal te kunnen beschermen is informatie nodig over potentiële bedreigingen gedurende de gehele jaarcyclus, dus ook buiten Nederland. Voor veel soorten is de verspreiding buiten het broedseizoen echter een ‘black box’. Ringonderzoek heeft weliswaar uitgewezen waar onze vogels globaal naar toe gaan, en welke routes ze daarbij kiezen, maar onze kennis van de ligging van belangrijke stop-over en overwinteringsgebieden in Afrika, voornamelijk ten zuiden van de Sahara, is fragmentarisch.

Door de snelle technische ontwikkelingen van de laatste jaren is het mogelijk geworden kleine zangvogels uit te rusten met apparatuur die tijdens de trek en overwintering geografische gegevens kan opslaan. Deze zogenaamde ‘Geolokators’ zijn zeer licht in gewicht (vaak minder dan 1 gram), en gebruiken een minimale hoeveelheid stroom. Met behulp van geolokators kunnen trekroute, treksnelheid, pleister- en overwinteringsplaatsen beter in kaart worden gebracht.

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

De Boerenzwaluw is een uitstekende modelsoort om deze techniek toe te passen: het lichaamsgewicht van de vogels laat het bevestigen van een geolocator toe, en de terugvangkans van Boerenzwaluwen is hoog zodat voldoende gegevens kunnen worden verzameld. Toepassing van geolokators bij deze soort zal onze kennis over de ligging van belangrijke overwinteringsgebieden in Afrika enorm doen toenemen. Het 'Jaar van de Boerenzwaluw' is een prachtige aanleiding om deze revolutionaire techniek te gaan gebruiken. Vogelbescherming Nederland heeft speciaal hiervoor de benodigde middelen beschikbaar gesteld.

Doel

Doel van het project is informatie te verzamelen over de timing en route(s) van de najaar- en voorjaars trek, en de ligging van stop-over- en overwinteringsgebieden van Nederlandse Boerenzwaluwen. Kennis van de ligging van deze gebieden is van cruciaal belang om eventuele veranderingen in de jaarlijkse overleving en de populatiegrootte van Nederlandse Boerenzwaluwen te kunnen duiden.

Om dit doel te bereiken worden in 2011 minimaal 50 en maximaal 100 Boerenzwaluwen op diverse locaties in Nederland uitgerust met een geolocator. Het exacte aantal geolokators is op dit moment nog niet bekend omdat de leverancier ternauwernood aan de enorme vraag naar deze apparaatjes kan voldoen en we afhankelijk zijn van een tweede leverancier (zie onder).

Vraagstelling

Er is door ringonderzoek al globale informatie over trek en overwintering van de Boerenzwaluw bekend. Nederlandse Boerenzwaluwen lijken vooral te overwinteren in West Afrika. Een groot probleem bij de interpretatie van de vondsten en terugvangsten van geringde Boerenzwaluwen is echter dat de meldkans sterk wordt bepaald door de bevolkingsdichtheid. Daardoor kan het voorkomen van grote aantallen Boerenzwaluwen in belangrijke, maar zeer dunbevolkte gebieden sterk onderbelicht blijven. Met het gebruik van geolokators wordt dit probleem verholpen. Toepassing van geolokators en andere logger- en zendertypes bij diverse vogelsoorten hebben –zelfs wanneer het slechts enkele individuen betrof– met regelmaat voor spectaculaire ontdekkingen gezorgd waardoor bestaande inzichten over de trek en overwintering van deze soorten drastisch konden worden bijgesteld. Met betrekking tot de Boerenzwaluw verwachten we antwoorden te krijgen op de volgende vragen:

- Waar liggen belangrijk slaapplekken, pleisterplaatsen en winterverblijven?
- Verblijven Boerenzwaluwen langere tijd op dezelfde plek of vinden er grote omzwervingen binnen Afrika plaats?
- Wordt de ruiperiode op een locatie doorgebracht (zijn er ruiconcentraties?) of vinden er tijdens de rui ook bewegingen plaats?
- Met welke snelheid wordt in voor- en najaar de Sahara overgestoken?
- Trekken Boerenzwaluwen uitsluitend overdag of vindt ook nachttrek plaats?
- Hoe belangrijk zijn oases en andere pleisterplaatsen tijdens de trek door voornamelijk de Sahara en de Sahel?
- Is er sprake van een lusvormige trek (heentrek via Spanje en West-Afrika, terugtrek via Centraal Afrika-Tunesië-Italië).
-

Werking geolocator

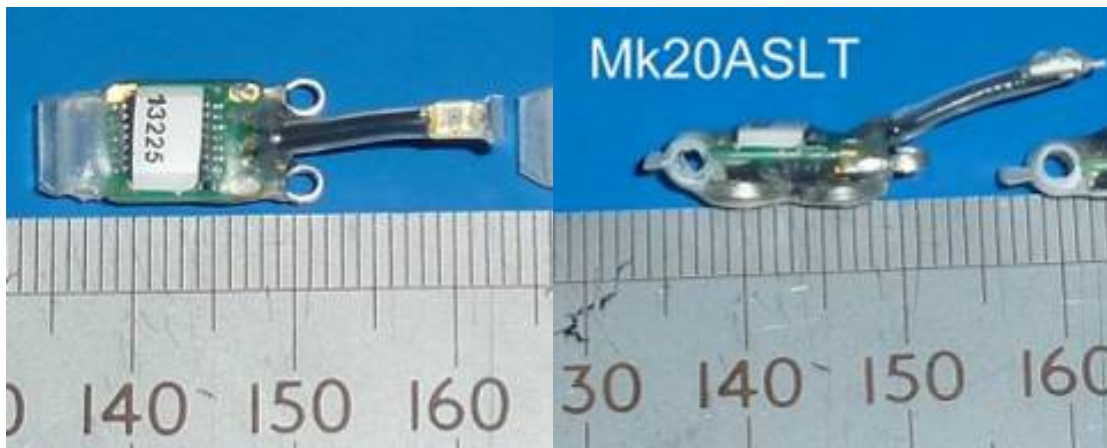
Een geolocator bestaat uit een lichtgevoelige sensor, een klok, een geheugenchip en een batterij. De lichtintensiteit wordt door de geolocator zeer frequent en exact gemeten, en wordt samen met het exacte tijdstip van de meting opgeslagen. De lengte van de periode waarover gegevens worden gemeten en opgeslagen is afhankelijk van de grootte van de geolocator (en dus de grootte van de vogelsoort waarop de geolocator wordt bevestigd) en varieert van 9 maanden tot circa 8 jaar. Bij terugvangst worden de gegevens uitgelezen en met behulp van een computer bewerkt. Uit de snelheid waarmee de lichtintensiteit 's morgens toeneemt en 's avonds afneemt wordt het tijdstip van zonsopgang en zonsondergang berekend. Omdat dit tijdstip varieert met zowel de breedtegraad als de lengtegraad kan hierdoor twee keer per dag een geografische positie worden berekend.

De nauwkeurigheid van de plaatsbepaling ligt in de orde van +/-150 km en wordt beïnvloed door schaduw (bewolking en vegetatie), interference (bijvoorbeeld door kunstlicht). Daarnaast wordt de betrouwbaarheid van de breedtegraad (maar niet de lengtegraad) minder rondom de equinox (21 september en 21 maart) en op de evenaar. De berekening van de lengtegraad is nauwkeuriger dan die van de breedtegraad.

Type geolocator

In deze studie wordt gebruik gemaakt van de Mk20ASLT die wordt ontwikkeld en gebouwd door de British Antarctic Survey (Figuur 1). Het apparaatje weegt ca. 0.7 gram wat minder dan 5% van het lichaamsgewicht van de vogel bedraagt (gemiddeld gewicht van een Boerenzwaluw is ca. 18 gram) en dat binnen de algemeen aanvaarde marge van belasting valt. De geolocator wordt d.m.v. een haampje (tuigje om de vleugelbasis en lichaam) op de rug van de vogel meegedragen en vormt geen belemmering voor het vliegen en de rui. Het tuigje wordt gemaakt van 'BTO mistnet shelfstring', een stevige maar zachte, niet rafelende draad waarmee goede resultaten zijn geboekt door andere onderzoekers.

Figuur 1. Boven- en zijaanzicht van de Mk20ASLT van de Britsch Antarctic Survey. Deze geolocator weegt ongeveer 0.7 gram, is 16 mm lang. De lichtsensor is bevestigd op een 'antenne' om te voorkomen dat deze afgedekt wordt door de rugveren van de vogel. De antenne is 14 mm lang. Het tuigje wordt bevestigd aan de twee oogjes aan de achterzijde en gaat door de holle buis aan de voorzijde.

Veldwerk 2011

Gedurende het broedseizoen worden 100 boerenzwaluwmannetjes in Nederland gevangen en uitgerust met een geolocator op ten minste vijf locaties in ons land. Op alle vangplekken wordt al enkele jaren RAS-onderzoek (Retrapping Adults for Survival) uitgevoerd om gegevens te verkrijgen over dispersie, plaatstrouw en overleving. Dit waarborgt een goede vanglogistiek, een grote mate van lokale kennis en deskundigheid en maximale inzet van de betrokken ringers.

Boerenzwaluwmannetjes zijn zeer plaatstrouw en kunnen bij overleving met vrij grote zekerheid weer teruggevangen worden op de broedplaats. Uit een analyse van een grote hoeveelheid Nederlandse ringgegevens blijkt dat de overleving van volwassen mannelijke Boerenzwaluwen 39% bedraagt (Saether & van Noordwijk submitted). Vrouwtjes hebben een ietwat lagere overleving en kennen een kleinere plaatstrouw. Daarom worden alle geolocators bij adulte, mannelijke boerenzwaluwen aangebracht. Gezien de zeer hoge plaatstrouw en terugvang kans van mannelijke boerenzwaluwen is de verwachting dat maximaal 40% van de boerenzwaluwen met geolocator wordt teruggevangen.

Alle deelnemers worden voor de start van het project eind mei / begin juni een dag uitgenodigd om deel te nemen aan de gezamenlijke instructie door Raymond Klaassen. Doel van de instructiedag is het deskundig en zelfstandig leren aanbrengen van de geolocator. Er zal worden gewerkt met een aantal oude geolocators op zowel levende als dode vogels. De ringers kunnen na de instructie zelfstandig de geolocator bevestigen

Tabel 1. Vanglocaties en deelnemende ringers:

Omgeving Elburg, Noord-Veluwe:	Bennie van den Brink, Benno van der Hoek
Friesland, Terwispel, Warga:	Jan de Jong, assistent Peter Das en Bareld Storm.
Twente:	Johan Drop, Leonard Rouhof
West-Betuwe:	Theo Boudewijn, Marc Collier, Jouke Altenburg
Midden Friesland, Langezwaag:	Oebele Dijk, Wender Bil, Willem Bil e.a.

Per locatie worden gebouwen geselecteerd waarin de boerenzwaluwen goed bevangbaar zijn, d.w.z. kans hebben op een 100% vangscore. De deelnemende ringers hebben ervaring met het vangen van boerenzwaluwen en ringen al een aantal jaren adulte boerenzwaluwen op hun locaties in het kader van RAS. Elke regio moet beschikken over twee ringers in geval er iemand uitvalt. De ringers moeten zelf een assistent/vervanger (met ringvergunning) aanwijzen.

Veldwerk 2012

In 2012 zal een grote inspanning op de onderzoekslocaties worden geleverd om de Boerenzwaluwen terug te vangen. Daarbij zal ook bij naburige boerderijen worden gekeken of er zwaluwen met geolocator aanwezig zijn en zal getracht worden deze te vangen. De geolocators worden direct verwijderd waarna de zwaluwen weer worden vrijgelaten. De geolocators worden vervolgens op het Vogeltrekstation uitgelezen. Na een kwaliteit checkt kunnen goed werkende geolocators opnieuw worden gebruikt.

Taakverdeling in Nederland

Algehele leiding:	Henk van der Jeugd, Vogeltrekstation Wageningen.
Coördinator veldwerk:	Bennie van den Brink.

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

Contactpersoon Vogelbescherming: Jouke Altenburg.
Wetenschappelijke begeleiding: Raymond Klaassen.
Uitwerking gegevens: Raymond Klaassen, Henk van der Jeugd.
Financiering: .... Vogelbescherming Nederland

Analyse

De analyse van de gegevens wordt in het najaar van 2012 uitgevoerd door Raymond Klaassen. Raymond zal hiervoor gedurende 3 maanden worden aangesteld bij Vogeltrekstation.

De analyse zal zich toespitsen op het in kaart brengen van de gehele afgelegde route, de variatie tussen individuen, het opsporen van alle belangrijke gebieden die gedurende langere tijd worden gebruikt door meerdere individuen, een berekening van de vliegsnelheid tijdens verschillende etappes van de voor- en najaarstrekk. Op zoveel mogelijk van de eerder geschetste vragen zal getracht worden een antwoord te geven.

In 2012 zal er bij het Veldwerk veel in de omgeving van de boerderijen waar de loggers zijn aangebracht door ons gevangen en gecontroleerd gaan worden. Ook kunnen er vogels met een logger wel op andere plekken opduiken. **Een ieder die een Boerenzwaluw met een logger op de rug ontdekt in Friesland wordt verzocht contact met ons op te nemen. Het kan zo maar gebeuren dat de vogels zich binnen een straal van 5 km in een andere boerderij of berging(!) gaan broeden.**

Bij de inventarisatie van Boerenzwaluwen met loggers rondom de lokaties zal contact opgenomen worden met plaatselijke vogelwachten, roofvogelonderzoekers, nestkastonderzoeker, mensen van de Werkgroep Kerkuilen en andere belangstellenden die mee willen helpen.

6. Meldingen uit de provincie.

In 2011 zijn er heel veel losse meldingen van Boerenzwaluwen binnengekomen via de mail maar ook via telefoon en bezoeken aan boerderijen en lokaties. Op 3 april 2011 verzond ik een persbericht wat me heel veel reacties op leverde. Zoveel zelfs dat er in korte tijd meer dan 200 reacties los kwamen.

PERSBERICHT

Door Jan de Jong

Waar zijn onze Boerenzwaluwen?

3-april 2011.

Als ik dit schrijf zijn er op enkele plekken in Friesland al vroege Boerenzwaluwen waargenomen.

Het is nog vroeg voor onze lenteboden doch in het zuiden en midden van ons land zijn ze al volop waargenomen. In de regel keren de vroegste vogels zo rond eind maart hier terug en zoeken hun plekjes op in de stallen of schuren. Wie zag de eersten in uw woonplaats?

De aankomst kan soms wat door weersomstandigheden uitgesteld worden. In De Deelen, het Fochteloerveen, Hardegarijp en bij Terwispeel waren tussen 22 maart en 24 maart al enkele te zien doch de hoofdmoot komt vaak in de eerste week van april.

Het gaat de laatste jaren steeds minder goed met de Boerenzwaluw, ze komen in steeds minder hoge aantallen terug uit het verre Afrika. Met het vinden van voedsel hebben ze in Friesland minder moeite doch het vinden van een geschikte broedplek wordt elk jaar slechter. Veel oude boerderijen met een (hooi) schuur en of kalver hok verdwijnt en de moderne ligboxstallen herbergen niet allemaal meer van die geschikte broedplekken. In oudere boerderijen met nog een grupstal komen nog de meeste broedparen voor, zo waren er bij boer Talsma in Warga zelfs in 2010 maar liefst meer dan 40 paar. Voor het onderzoek naar de achteruitgang van de soort in ons land doe ik al vanaf 1992 mee aan de studie naar de oorzaken van deze achteruitgang, heb van het Ministerie een speciale vergunning om ook aan de vogels zelf biometrie onderzoek te doen. Graag kom ik in contact met boeren of bewoners die hoge concentraties van broedende zwaluwen in hun stallen of schuren hebben.

In 2011, het jaar van de Boerenzwaluw, worden er op verschillende lokaties in Nederland Boerenzwaluwen voorzien van speciale geolokators, voor Friesland zullen 20 van deze speciale geolokators worden aangebracht door Friese Boerenzwaluw onderzoekers van het NIOO/Vogeltrekstation op plekken waar de vogels gemakkelijk teruggevangen kunnen worden. Deze

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

geolokators moeten ons veel meer informatie verschaffen over de trekroute, treksnelheden en om de overwinter gebieden beter in kaart te brengen. Daarvoor zijn we dus op zoek naar lokaties waar nog veel paren broeden in de provincie.

Verder horen we graag ervaringen en belevenissen met zwaluwen van bewoners hoe vroeg ze terug keren en op welke plekken ze wel tot nestelen komen. Het blijkt dat er in sommige jaren ook minder eieren geproduceerd worden, en bij koude voorjaren komt het nogal eens voor dat er veel jongen omkomen door de kou, nesten zitten dan net op plaatsen waar veel koude wind door stallen (vooral in ligboxen) waait. Soms kan daar wat aan gedaan worden door op voor de vogel geschikte broedplekken te creëren.

We zijn er benieuwd of er in Friesland ook sprake is van afname van de broedpopulatie van Boerenzwaluwen.

*****

To zo ver het persbericht.

Enkele van de vroege meldingen van Boerenzwaluwen voor Friesland in 2011.

22 maart. 1 vogel in Polder de Dulf bij Terwispel (Michiel Elderbosch).

24 maart. 1 vogel Fochteloerveen (Dirk Hiemstra).

1 vogel in de Deelen ((Gerrit Nijboer).

25 maart. 1 vogel in Lauwersmeer Ezumakeeg (Anne van der Wal).

26 maart. 2 vogels in de Jan Durkspolder (Merel Zwemer).

5 vogels in Grootte St.Johannesgaaster Veenpolder (Karin Uilhoorn).

27 maart. 1 vogel te Goingarip (van der Meer).

30 maart. 1 vogel te Ravenwoud (Nico Hofstra).

Pas zo rond begin april keerden de eersten terug naar de broedplekken in schuren of stallen.

1 april. Eerste weer terug hier (Jan van der Veen, Kuikhorne).

2 april. Al 3 paar bij het schiphokken van houten Vlier te Joure (Bertus Rijpkema).

3 april. Eerste weer terug (Johannes Bouma, Marssum).

4 april. Drie terug in paardenstal te Terband (Trienke Tjepkema).

13april. Nu pas eerste terug in stal te Skarl (Bauke Smid, Skarl).

Sommige vogels waren laat terug, anderen dus vroeg. Er was erg veel spreiding in 2011 qua aankomst op de broedplekken. Bauke Smid meldde me dat op 3 mei nog maar de helft teruggekeerd was op de broedplek. Uit lange reeksen met gegevens kunnen we opmerken of de zwaluwen nu eerder terugkomen dat vroeger.

7. Aankomst Boerenzwaluwen op broedplek.

Van Kees en Afke Jager uit Terwispel kreeg ik een bijzonder lijstje van de eerste aankomst data vanaf 1991 t/m 2011. 1991: 27-4,1992: 22-4,1993: 11-4,1994: 23-4,1995: 10-4, 1996: 17-4,1997: 2-5,1998: 21-4,1999: 6-4, 2000: 20-4,2001: 26-4,2002: 13-4,2003: 15-4,2004: 11-4,2005: 18-4,2006: 5-5,2007: 15-4,2008: 13-4,2009: 2-4,2010: 18-4,2011: 9-4.

We zien dat er duidelijk twee late data uitspringen namelijk 2 mei 1997 en 5 mei 2006.

Uit dit lijstje blijkt dat er qua aankomstdata een verschil van een volle 1 maand kan zitten(2 april 2009 en 2 mei 1997) dit is mogelijk te wijten aan omstandigheden die zich voordoen in het overwintergebied of slechte weersinvloeden op de terugreis naar de broedgebieden. De aankomstdata tussen 1991 en 2000 is in deze tabel is gemiddeld 18.9 april, tussen 2001 en 2010 is deze gemiddeld 16.6 april.

Een gemiddelde vervroeging van de eerste aankomstdata met ruim 2 dagen dus. Zijn er uit Friesland nog meer van deze data reeksen bekend geworden? Meldt het me dan even.

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

Het is interessant om de gegevens te vergelijken met vroeger. Zo vond ik in het blad Vanellus 6,1953,blz. 74 een lijstje met eerste aankomst data van 24 aaneengesloten jaren in een werkplaats in Lollum (Friesland) tussen 1930 en 1953. De aankomstdata zijn;

1930:25-4, 1931: 20-4, 1932: 27-4, 1933: 18-4, 1934: 19-4, 1935: 22-4; 1936: 20-4, 1937: 30-4, 1938: 30-4, 1939: 24-4, 1940: 20-4, 1941: 25-4, 1942: 27-4, 1943: 1-5, 1944: 18-4, 1945: 27-4, 1946: 19-4, 1947: 18-4, 1948: 24-4, 1949: 16-4, 1950: 19-4, 1951:18-4, 1952: 12-4 en 1953: 20-4.

Kijken we hier naar de gemiddelde aankomstdata dan is dat 22.04 april. Interessant is te kijken naar de eerste 12 jaar (1930-1941) en dan zien we een gemiddelde aankomstdata van 23.3 april, bij de laatste 12 jaar (1942-1953) is de gemiddelde aankomstdata 20.75 april. Ook hier dus al een vervroeging van de 1^e aankomstdata in de laatste 12 jaar met 2.55 dagen.

Foto © Jan de Jong, Joure

Jonge Boerenzwaluwen op plankje in schuur te Terwispel bij Fam. Jager.

Natuurlijk zijn dit maar 2 voorbeelden doch als we kijken naar vroeger (1930-1941) en de periode 2001-2010 dan is dat een vervroeging van gemiddeld 6.7 dagen als we deze twee plaatsen vergelijken.

Het zou mooi zijn als we uit Friesland wat meer van deze tijdreeksen konden bemachtigen van aankomsten van Boerenzwaluwen in de schuur, werkplaats of stal. Het is belangrijk dat de vogels op de broedplek gezien worden daar er ook daarvoor al zeker eerstelingen gezien worden in de provincie, doch daarvan weten we niet wat hun definitieve broedplek is.

8.Sponsor plan.

Daar het van groot belang is dat er elk jaar weer genoeg financiële middelen beschikbaar zijn om het RAS project uit te voeren is het zo dat er in de toekomst sponsors gezocht gaan worden om dit meer gezamenlijk te dragen. Nu en in het verleden was het zo dat ikzelf als ringer de kosten van het totale ringonderzoek altijd zelf gedragen heb, de laatste 10 jaren zelfs vele duizenden euro's per jaar voor allerlei projecten in de provincie Friesland. Kosten van ringen, netten, meet en weegapparatuur, cursussen, netstokken, rapporten, etc. lopen in de jaren van het onderzoek steeds op. Ook moet je als (vrijwillig) wetenschappelijk onderzoeker aan steeds meer voorwaarden in de samenleving voldoen,

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

mogelijk dat daardoor ook steeds meer jongeren naast hun werk dit vrijwilligerswerk niet meer op kunnen brengen. Mensen, bedrijven, scholen en instellingen die mijn Wetenschappelijke bijdrage aan het onderzoek aan Boerenzwaluwen willen ondersteunen en waarderen kunnen dit nu onder anderen met een financiële bedrage doen.

Sponsor mee aan het Wetenschappelijk Ringonderzoek naar Boerenzwaluwen.

Voor **iedere bijdrage van 20 euro** wordt een serie van **100 vogelringen** aangeschaft.

Mocht van deze serie van 100 vogelringen er een of meer buiten 15 km van de ringplek teruggemeld worden dan krijgt de sponsor hiervan bericht door middel van een terugmelding.

Sponsors worden genoemd in het eindverslag.

Meldt U bijdrage aan op j.d.jongringer403@home.nl en U ontvangt bericht welke serie(s) nummers door U gesponsord zijn. U mag zoveel series van 100 opgeven als U wil, elke serie voor 20 euro.

**Stort U bijdrage op Rek. 29.68.17.597 met vermelding van;
aantal series. t.n.v. Jan de Jong Wetenschappelijk Ringonderzoek.**

Uiteraard mag U ook een andere vrijwillige bijdrage geven om het onderzoekswerk te steunen.

Ook zijn er bij verschillende projecten, ook bij het Boerenzwaluwproject, nog steeds helpers nodig en mensen die ervaring willen opdoen met onderzoek aan vogels. Zij die dit in het kader van de onderzoeken willen meedoen worden uiteraard vermeld in de eindrapporten. Naast particulieren zijn natuurlijk ook bedrijven, scholen en instellingen welkom als sponsor. Het is mogelijk mee te doen met het Sponsor plan Wetenschappelijk Ringonderzoek. In de toekomst reken ik eigenlijk op veel steun van de samenleving, na meer dan 45 jaar onderzoek te hebben gedaan aan zangvogels in vooral de gemeente Skarsterlan maar ook in de Provincie Friesland. In de vorm van o.a. deze Sponsor bijdrage hoop ik dan ook dat er meer mensen zich direct betrokken voelen bij het onderzoek naar en de bescherming van vogels in onze samenleving. Boerenzwaluwen hebben als insecteneters een belangrijke functie in ons Friese waterland.

9.Dankwoord.

Veel dank ben ik verschuldigd aan al die mensen die me in 2011 van informatie hebben voorzien van hun zwaluwen in schuren of stallen en waar ik de oude en jonge vogels heb mogen ringen en onderzoeken. Door heel veel bewoners werd ik verwend met koffie en koek en een praatje. Overal werd ik gastvrij onthaald. Op sommige plekken werd ik terecht geattendeerd op de aanwezigheid van niet ontdekte nesten in hun stallen of schuren. Ja, soms zaten er zoveel nesten (Warga b.v meer dan 80 nesten) dat je wel eens een (nieuw) nest over het hoofd zag, gebeurde me ook in Kortehebben. Dit werd dan door de bewoners ontdekt omdat er dan vaak geen nestkaartnummer bij aanwezig was. Het was weer een enorme klus om zoveel mogelijk informatie te verzamelen, doch ik blijf het leuk vinden en... je draagt dan zo ook nog bij aan de wetenschap, mooier kan niet.

Natuurlijk ben ik dank verschuldigd aan het Vogeltrekstation in Wageningen voor het verlenen van de nodige vergunningen om dit vrijwilligerswerk te mogen doen. Ook dank aan Oebele Dijk, Peter Das en Bareld Storm voor de assistentie bij het loggeren van de Boerenzwaluwen. Verder de Families S.Talsma (Warga), deBoer-Veldman(Warga), Appie Venema (Terwispel), Kees en Afke de Jager (Terwispel), Sjoerd Wagenaar (Terwispel), Bauke Smid (Skarl), Mevr. Bloemers (Goingarijp), Fam. Van der Wal

Eindrapport Boerenzwaluw RAS project R24 Friesland. Vogeltrekstation Wageningen

(Kortehemmen), Arend en Jannie de Wrede (Ureterp). Verder al die mensen die me gebeld hebben, een email of een brief hebben gestuurd, allemaal heel hartelijk dank. Het gaat veel te ver om ze allemaal bij naam te noemen. Ik heb mogen ervaren dat heel veel bewoners wijs zijn met “hun” boerenzwaluwen ze bezorgen hun vooral veel genot door het voortdurend gekwetter in stal of schuur en bevrijden hun van een insectenplaag. Velen nemen de mest van de zwaluwen voor lief die de vogels achterlaten.

10. Tot Slot.

Tot slot nog een kleine oproep om dode vogels met ringen op te geven.

Mocht U in schuur, stal of bij de woning dode zwaluwen (of ook andere soorten) vinden met een pootring dan zou ik dit graag van U horen. De ring en de resten hebben voor ons nog waarde. Noteer wel de vinddatum en de omstandigheden. Ook in het vroege voorjaar wil er nog wel eens een oude vogel vlak na aankomst sterven, let er dus op of er ook nog een pootring aanzit! En b.v. bij het schoonspuiten van de stallen komt er wel eens een slachtoffer tevoorschijn. Ik controleer ook regelmatig de oude nesten waar in gebroed is, late jongen willen nog wel eens met slechte condities achterblijven.

Een telefoontje of email j.d.jongringer403@home.nl naar 0513-414788 is voldoende.

Het wachten is nu op de terugkomst van al die gevederde vrienden die we in 2011 hebben ontmoet.

*****
*****
***